

April, 2008

**Evalueringsrapport vedrørende
Sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling**

Hans Jørgen Knudsen, Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Visioner og ønsker	5
2.1. Uddannelsesområdet.....	6
2.2. Erhvervsudvikling.....	6
3. Uddannelse	7
3.1. Budget og forbrug af midler	7
3.1.1 Center for sundhedsuddannelser.....	8
3.1.2 Flere lærepladser	8
3.1.3 Bedre vejledning med henblik på at mindske frafald.....	9
3.1.4 Uddannelse i virksomhed/skole.....	9
3.1.5 Specialarbejderuddannelse, fiskeindustrien.....	9
3.1.6 Mine- og entreprenøruddannelsen & Uddannelsestiltag minebrydning.....	9
3.1.7 IKT og e-læring.....	10
3.1.8 Videregående uddannelser	10
3.1.9 Erhvervsuddannelser (regionsskoler)	10
3.1.10 Stipendier og børnetillæg	11
3.1.11 Erhvervsuddannelsesområdet (skolebyggeri).....	11
3.1.12 Kollegiebyggeri.....	11
3.2. Resultaterne.....	11
3.2.1 Stigning i antallet af personer der tager kompetencegivende uddannelse	11
3.2.2. Forbedrede rammevilkår	13
3.2.3 Ny status for brancheskolerne.....	15
3.2.4 Realkompetencekurser	16
3.2.5 Faglige miljøer	17
4. Erhvervsudvikling	19
4.1. Budget og forbrug af midler	19
4.1.1 Kontante udgifter til aktieselskaber	19
4.1.2 Brandingstrategi	21
4.1.3 Algegifte i kammuslinger	22
4.1.4 Brugerdrevne erhvervsfremmeaktiviteter	22
4.1.5 Eksport af Grønlandsk is og vand	24
4.2. Resultaterne.....	24
4.2.1. Antal nye virksomheder.....	25
4.2.2. Turisme.....	27
4.2.3. Erhvervsfremme og erhvervsfremmestrukturen.....	28
4.2.4. Kompetenceudvikling	30
5. Konklusion	31
Bilag	33

1. Indledning

I ”Aftale mellem regeringen og Grønlands landsstyre om fastsættelse af bloktilskuddet til Grønlands Hjemmestyre for perioden 2005-2007” fremgår at regeringen og landsstyret indgår en aftale om, at der omprioriteres årligt 50 mio. kr. af bloktilskuddet til et sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling.

I forlængelse heraf blev indgået en ”... Aftale mellem regeringen og Grønlands landsstyre om sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling” (bilag 1), hvoraf det fremgår, at der ønskes en ekstern evaluering af ”... *hvorvidt sektorprogrammet har medvirket til at skabe fundamentet for fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv, så målet om en mere selv bærende økonomi fremmes*”.

Denne evaluering tager udgangspunkt i ovennævnte aftale og er primært baseret på informationer fra Hjemmestyret, fra hjemmesiden www.nanoq.gl, fra diverse papirer vedrørende Uddannelsesplanen¹, fra Skat og fra Grønlands Turist og Erhvervsråd. Hertil kommer interviews med enkeltpersoner fra Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Erhvervsuddannelse.

Sektorprogrammet er et 3-årigt program (2005-2007) med særligt fokus på uddannelse og erhvervsudvikling. Der har været afsat kr. 50 mio. pr. år til specificerede initiativer, nogenlunde ligeligt fordelt mellem de to hovedområder. Det fremgår af denne aftale, at midlerne i Sektorprogrammet skal være identificerbare på Landstingets finanslove, så man kan se, hvilke initiativer der er finansieret herfra. Det fremgår af nedenstående:

Nr.	Aktiviteter (i 1.000 kr.)	FL 2005	FL 2006	FL 2007
	Uddannelse			
1	Center for sundhedsuddannelser	1.300	1.300	1.300
2	Sektorprogram for uddannelse	10.400	10.800	5.900
3	Videregående uddannelser	1.700	2.900	2.000
4	Erhvervsuddannelser (regionsskoler)	200	200	200
5	Stipendier og børnetillæg	1.300	1.300	1.300
6	Erhvervsuddannelsesområdet (skolebyggeri)		8.500	14.300
7	Kollegiebyggeri	10.100	0	0
	I alt	25.000	25.000	25.000
	Erhvervsudvikling			
8	Kontante udgifter til aktieselskaber	15.000	15.000	15.000
9	Brandingstrategi	1.500	2.000	2.000
10	Beredskab - algegifte i kammuslinger	800	200	
11	Brugerdrevne erhvervsfremmeaktiviteter	3.200	3.300	3.300
12	Eksport af vand og is fra Grønland	4.500	4.500	4.500
	I alt	25.000	25.000	24.800
	Alt i alt	50.000	50.000	49.800

¹ Landsstyrets forslag til uddannelsesplan, december 2005. Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke
Direktoratet for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked Økonomidirektoratet

I de efterfølgende afsnit følger en nærmere gennemgang af de enkelte aktiviteter opdelt på uddannelse og erhvervsudvikling.

I afsnit 2 gives en kortfattet beskrivelse af visioner og ønsker i forbindelse med gennemførelsen af Sektorprogrammet – både m.h.t. uddannelsesdelen og erhvervsudviklingsdelen.

Afsnit 3 omfatter en nærmere redegørelse for uddannelsesdelen. Først en beskrivelse af de aktiviteter, der er omfattet af budgettet og det faktiske forbrug, senere en kortfattet redegørelse for nogle af de resultater der er opnået. Dels som følge af Sektorprogrammet, dels fordi den sideløbende Uddannelsesplan og den stærke fokusering på uddannelse og erhvervsudvikling har spillet en væsentlig rolle. Det er således ikke muligt at se om resultaterne stammer fra den ene eller den anden indsats.

Afsnit 4 omfatter redegørelsen for de aktiviteter der er omfattet af Sektorprogrammets indsats vedr. erhvervsudvikling, og samtidig en kortfattet beskrivelse af nogle af resultaterne på dette område, som må antages at være foranlediget af Sektorprogrammet, men naturligvis også af den stærke interesse i det grønlandske samfund for erhvervsudvikling og Hjemmestyrets prioritering heraf.

I afsnit 5 sættes aktiviteter og resultater af Sektorprogrammet i forhold til de visioner og ønsker der udtrykkes i programmet (bilag 1)

Endelig er der vedhæftet to bilag, 1) Aftalen om Sektorprogrammet og 2) kommissoriet for den styregruppe, der har det overordnede ansvar for såvel Uddannelsesplanen som Sektorprogrammet. Der er ikke vedhæftet yderligere bilag, men der er henvist til en række af de dokumenter og anden form for referencer, som denne evaluering bygger på.

2. Visioner og ønsker

Som det fremgår af aftalen (bilag 1) er Sektorprogrammets formål todelte:

- *”For det første skal programmet medvirke til at skabe grundlaget for uddannelsesprojekter, som kan tilføre erhvervslivet og samfundet i øvrigt øget innovation og fornyelse.*
- *For det andet skal programmet medvirke til at skabe fundamentet for udviklingsprojekter i virksomheder, bl.a. til omstilling mod større markedsorientering, og til igangsætning af nye, innovative virksomheder mv.”*

Midlerne herfra har været tænkt anvendt til nye projekter og initiativer, således at der kun i begrænset omfang blev overlap med allerede eksisterende projekter og initiativer.

Siden før Sektorprogrammet har der i Grønland været stor interesse i at skabe bedre forudsætninger for en mere selv bærende økonomi² og ikke mindst aktiviteter i Uddannelsesplanen har i Sektorprogrammets levetid kunnet fungere som en ekstra ressource til fremme af netop nye projekter og initiativer. De to programmer har således kunnet supplere hinanden, og ansvaret for begge programmer har da også været placeret samme sted³

Af ”Kommissorium for styregruppen vedrørende sektorprogrammet og den ekstraordinære uddannelsesindsats” (bilag 2) fremgår det, at:

”Styregruppens formål er at foretage det overordnede tilsyn med og koordinering af alle initiativerne i uddannelsesindsatsen, herunder afledte tiltag, som etablering af de kommunale vejlednings- og introduktionscentre, med udgangspunkt i de af Landstinget, Landsstyret samt Landsstyremedlemmet for uddannelse udstukne uddannelsespolitiske retningslinjer”.

Det fremgår endvidere, at:

- Styregruppen sørger for regelmæssig rapportering og rådgivning til Landsstyret og *Kanukoka* om faglige og økonomiske forhold og sikrer indarbejdelse af eventuelle uddannelsespolitiske og erhvervspolitiske ændringer i delprojekterne.
- Styregruppen har løbende kontakt med det underliggende projektniveau og følger op og rådgiver projekterne samt foretager en løbende koordinering af initiativerne
- Styregruppens medlemmer er direktørerne fra de relevante direktorater og med direktøren for Direktoratet for Arbejdsmarked & Erhvervsuddannelser (SIIP) som formand⁴.

Visionerne for Sektorprogrammet skitseres kort i det følgende.

² Se f.eks. Baggrundsrapporten ”Fremgang gennem uddannelse og kompetenceudvikling”, efteråret 2004 og Uddannelsesplanen, december 2005

(http://www.nanoq.gl/Groenlands_Landsstyre/Direktoratet_for_Arbejdsmarked_og_Erhvervsuddannelser/Uddannelsesplan_og_afrapporteringer.aspx)

³ Styregruppen vedrørende sektorprogrammet og den ekstraordinære uddannelsesindsats

⁴ I forbindelse med organisationsændringerne pr. 1. januar 2008 er visse enheder slået sammen og stillingsbetegnelserne ændret. Formandsskabet varetages således nu af Styrelsen for Erhverv, Arbejdsmarked og Erhvervsuddannelser, under ledelse af styrelseschef Mikael Kristensen

2.1. Uddannelsesområdet

Et centralt mål med Sektorprogrammet er ”... at reducere den andel af arbejdsstyrken der ikke har en kompetencegivende uddannelse eller anden kvalificerende uddannelse og dermed på sigt øge selvforsyningen af arbejdskraft i Grønland”.

Det betyder at indsatsen skal rettes mod både den nuværende og den fremtidige arbejdsstyrke – bl.a. ved at arbejde for 1) flere voksenlærlinge, 2) øget andel af en årgang der tager kompetencegivende uddannelse, 3) forbedrede rammevilkår i form af edb, udstyr og bygninger i forbindelse med ungdomsuddannelser, erhvervsuddannelser og voksenlærlinge, 4) øget samvirke mellem den offentlige og den private sektor i forbindelse med kompetenceløft, 5) øget indsats vedr. generel kompetence i forbindelse med iværksætteri og innovation og 6) faglige miljøer af højt niveau bl.a. i samarbejde med relevante danske eller udenlandske institutioner.

2.2. Erhvervsudvikling

Som nævnt i aftalen er målet med erhvervsudviklingsindsatsen ”... at hjemmestyret fra 2005 moderniserer erhvervsfremmestrukturen med fokus på et styrket offentlig-privat samspil mellem Hjemmestyret, kommunerne, uddannelsessektoren, erhvervsudviklingsinstanser og virksomhederne”.

Sektorprogrammet har derfor skullet 1) sikre en vækst i antallet af attraktive virksomheder⁵, 2) være med til at etablere mere specialiserede rådgivningstilbud og give iværksættere og virksomheder adgang til specialviden, 3) give bedre muligheder for at finansiere forberedelse og udvikling af lovende erhvervsprojekter for herigennem at kunne opnå en efterfølgende traditionel fremmedfinansiering (grønlandsk venture-kapital bør derfor være et af de midler, som den nye erhvervsfremmestruktur kan tilbyde for at skabe den nødvendige dynamik) og 4) medvirke til etablering af strategiske viden- og udviklingsmiljøer med relation til Grønlands naturlige styrkepositioner. Sådanne miljøer kan eksempelvis opbygges omkring enkelte af brancheskolerne, typisk i samarbejde med relevante danske eller andre udenlandske institutioner.

⁵ Attraktive virksomheder er konkurrencedygtige, eksportfremmende, videnbaserede og eller vigtige for samfundets fremtidige erhvervsstruktur, som ikke ensidigt skal være baseret på fiskeri

3. Uddannelse

Uddannelsesindsatsen under Sektorprogrammet er en del af Uddannelsesplanen (afsnit 1), som er iværksat og som påregnes at løbe i perioden 2005-2020.

Første fase af Uddannelsesplanen (frem til 2012) har særlig fokus på:

- Flere unge i uddannelse
- Mere kompetenceudvikling for voksne ufaglærte der enten er ledige eller i truede erhvervs
- Mere uddannelse i tilknytning til udvalgte strategiske områder som f.eks. bygge- og anlæg, turisme og råstof samt socialområdet.

Sektorprogrammets uddannelsesindsats er således i god tråd med den generelle ekstraordinære indsats, og de to understøtter derfor gensidigt hinanden.

3.1. Budget og forbrug af midler

Sektorprogrammets midler til anvendelse for uddannelsesaktiviteter er budgetteret og forbrugt som vist i nedenstående tabel.

Der er tale om midler som er omprioriteret fra andre ressortområder til sektorprogrammet, hvorfor den øgede aktivitet indgår som en forhøjelse af bevillinger på allerede eksisterende hovedkonti. Flere aktiviteter indgår desuden på hovedkonto 62.01.04 oprettet til sektorprogrammet. Der findes desværre kun regnskabstal for de relevante hovedkonti, men det er ikke teknisk muligt i regnskabet at udtrække detaljer om de specifikke aktiviteter.

Uddannelsesaktiviteter (i 1.000 kr.)			2005		2006		2007	
Nr.	Hovedkonto ⁶		FL	Regnsk.	FL	Regnsk.	FL	Regnsk.
1	32.10.06	Center for sundhedsuddannelser	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
2	62.01.04	Flere lærepladser	400	400	200	200	100	100
2	62.01.04	Bedre vejledning mhp. at mindske frafald	1.700	1.700	2.000	2.000	2.000	2.000
2	40.01.08/ 62.01.04	Uddannelse i virksomhed/skole	200	200	1.200	1.200	400	400
2	62.01.04	Specialarbejderuddannelse, fiskeindustrien	4.000	4.000	4.000	4.000	0	0
2	62.01.04	Mine- og entreprenøruddannelsen	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
2	62.01.04	IKT og e-læring	1.970	1.970	2.000	2.000	2.000	2.000
2	62.01.04	Uddannelsesiltag minebrydning	730	730	0	0	0	0

⁶ Hovedkontoen angiver den nuværende hovedkonto efter ressortændring, april 2006.

3	40.12.33	Videregående uddannelser	1.700	1.700	2.900	2.900	2.000	2.000
4	62.02.08	Erhvervsuddannelser (regionsskoler)	200	200	200	200	200	200
5	62.03.06	Stipendier og børnetillæg	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
6	84.40.09	Erhvervsuddannelses- området (skolebyggeri)			8.500	8.500	14.300	14.300
7	84.40.15	Kollegiebyggeri	10.100	10.100	0	0	0	0
I alt			25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000

Nedenfor følger en gennemgang af formålet med aktiviteterne, hvorledes midlerne er anvendt, samt hvilken sammenhæng de indgår i.

3.1.1 Center for sundhedsuddannelser

De afsatte midler til *Peqqissaanermik Ilinniarfik*, Center for Sundhedsuddannelser er udmøntet til brug for volumenforøgelse på sundhedshjælperuddannelsen. Der er siden 2005 således oprettet et ekstra hold, så der nu optages omkring 40 sundhedshjælperelever årligt.

Sundhedsområdet er et område med en høj grad af tilkaldt arbejdskraft.

Sundhedshjælperuddannelsen er et led i en række sundhedsuddannelser, der er i fokus i Uddannelsesplanen for at tilføre sektoren mere hjemmehørende arbejdskraft. Blandt de øvrige fokusområder inden for sundhedssektoren er portøruddannelsen, videreuddannelse for yngre læger, samt en professionsrettet bacheloruddannelse i sygepleje.

3.1.2 Flere lærepladser

Fra Sektorprogrammet er afsat midler til at skaffe flere lærerpladser til unge, der gerne vil i gang med en erhvervsuddannelse. Midlerne er afholdt til kampagneaktiviteter rettet mod at øge antallet af lærepladser.

En læreplads er en forudsætning for at starte på uddannelsen, og manglen på praktikpladser anses for at være hovedårsagen til, at mange opgiver at starte på en erhvervsuddannelse på trods af, at de er optaget på skolen. Der har dog længe manglet viden og dokumentation på området, hvorfor midlerne fra sektorprogrammet i 2007 er anvendt til delfinansiering af en analyse af lærlinge- og praktikpladssituationen. Undersøgelsen er afsluttet primo 2008⁷ og belyser, hvordan lærepladserne og manglen på disse ser ud fordelt på brancher og geografiske områder, således at indsatsen kan målrettes mere specifikt.

Indsatsen for at skaffe flere lærepladser udgør sammen med mange øvrige aktiviteter et af to hovedområder i første fase af Uddannelsesplanen, som handler om at få flere unge i gang med en uddannelse. Af øvrige tiltag kan nævnes oprettelse af skolepraktikpladser, ekstra spor på de gymnasiale uddannelser, samt et etårigt gymnasialt kursus, som giver adgang til optag på videregående uddannelser.

⁷ Praktikpladsundersøgelse, marts 2008

3.1.3 Bedre vejledning med henblik på at mindske frafald

De fra sektorprogrammet afsatte midler til bedre vejledning med henblik på at mindske frafald er forbrugt via en pulje afsat til lokale projekter, der forebygger frafald. Blandt andet er en studenterrådgivning blevet etableret i *Nuuk* med stor succes. Frafaldsindsatsen er forankret på uddannelsesinstitutionerne, som har det bedste kendskab til eleverne/de studerende og deres situation.

Derudover kan nævnes følgende aktiviteter: 1) Psykologisk rådgivning og supervision, 2) udvikling af studiekompetence, lektielæsning og ekstraundervisning, 3) madmorordninger og kollegietutorer/coaches for elever på kollegier, 4) kontaktlærerordninger og elevcoaches, 5) introforløb, tutorer, udflugter og fælles aktiviteter, 6) introduktionskurser/samtaler for rådgivningslærere, vejledere og kommende elever/studerende, 7) frafaldsundersøgelser.

Frafald er et stort problem på uddannelserne bredt set. Mindskelse af frafaldet er derfor en afgørende indsats, hvis flere skal have en kompetencegivende uddannelse.

Nærværende aktivitet skal ses i sammenhæng med et større fokus på vejledningsindsatsen generelt, heriblandt bedre uddannelse af vejledere og oprettelsen af *Piarsersarfiiit* (de lokale vejlednings- og introduktionscentre), som blev etableret i efteråret 2006 med henblik på at styrke den lokale vejledningsindsats.

3.1.4 Uddannelse i virksomhed/skole

Hovedparten af midlerne er her anvendt til etablering af en it-plattform til fjernvejledning af studerende, for eksempel under praktikophold i en anden by.

Formålet med etableringen af en it-plattform er at skabe en tættere kobling mellem virksomhed og skole, da der er et højt frafald under lærlingenes praktikophold på erhvervsuddannelserne.

Omkostninger i forbindelse med it-plattformen blev lavere end forventet og de resterende midler er anvendt til formindskelse af frafald som beskrevet ovenfor (afsnit 3.1.3.).

3.1.5 Specialarbejderuddannelse, fiskeindustrien

De afsatte midler er anvendt til at støtte et forsøgsprojekt vedrørende Royal Greenland Academy.

Formålet med Royal Greenland Academy er at fremme medarbejdernes faglige, personlige og sociale kompetencer, samt at ruste medarbejderne til eventuelle nye fremtidige udfordringer i takt med nedgang i antallet af medarbejdere i fiskeindustrien.

3.1.6 Mine- og entreprenøruddannelsen & Uddannelsestiltag minebrydning

De afsatte midler er anvendt til afholdelse af engelskkurser i samarbejde med sprogskolen for arbejdere i råstofindustrien. Herudover er midlerne gået til øget aktivitet inden for uddannelse af arbejdskraft via mine- og entreprenøruddannelser i samarbejde med *Sanaartornermik Ilinniarfik*, Bygge- og Anlægsskolen, *Sisimiut*.

En række sektorer er defineret som strategiske sektorer fordi der her forventes vækst og varig beskæftigelse. Sektorerne omfatter bygge- og anlæg, mine- og råstof, turisme, social og sundhed samt handel og kontor. Nærværende aktiviteter udgør derfor blot en lille del af en lang række aktiviteter, der i alle erhvervs- og uddannelsessammenhænge er rettet mod disse sektorer.

3.1.7 IKT og e-læring

De pågældende midler er afsat via Sektorprogrammet med henblik på at udbrede kendskab til, viden om og brug af IKT og e-læring i undervisning. Bevillingen dækker tre konkrete initiativer, som er gennemført på ATI, Fiskeindustriskolen, i *Maniitsoq*, *Niuernermik Ilinniarfik*, Handelsskolen, i *Nuuk*, samt på *Sanaartormermik Ilinniarfik*, Bygge- og Anlægsskolen i *Sisimiut*.

Projektet har været med til at gøre, at skolerne i dag har uddannelses tilbud til målgrupper, som de tidligere havde svært ved at nå. Herudover er det muligt for skolerne at holde kontakt med eleverne mellem skoleperioderne, som før indebar stor risiko for frafald.

3.1.8 Videregående uddannelser

De fra sektorprogrammet afsatte midler er på dette område afsat til forskellige initiativer i relation til de videregående uddannelser.

Der er afsat midler til et pilotprojekt omkring et gymnasialt forkursus for personer, der ønsker at tage en videregående uddannelse, men mangler den adgangsgivende gymnasieuddannelse.

Yderligere har *Ilisimatusarfik*, Grønlands Universitet, fået bevilliget midler til leje af lokaler og inventar, som følge af aktivitetsudvidelse.

Herudover er der etableret en ny socialhjelperuddannelse på Socialpædagogisk Seminarium i *Ilulissat*, samt udviklet og igangsat en juridisk sagsbehandleruddannelse på *Niuernermik Ilinniarfik*, Handelsskolen, i *Nuuk*.

Arbejdsmarkedet mangler folk med akademiske uddannelser, og en stor andel af stillingerne er besat med tilkaldt arbejdskraft. De videregående uddannelser skal øge produktionen af færdiguddannede betydeligt inden for alle retninger. I Uddannelsesplanens anden fase fra 2012-2020 vil fokus i særlig grad være rettet mod de videregående uddannelser.

Pilotprojektet vedrørende gymnasialt forkursus er fortsat som fast aktivitet finansieret af uddannelsesplanens midler og det planlægges eksporteret til andre byer.

3.1.9 Erhvervsuddannelser (regionsskoler)

Midlerne afsat under nærværende overskrift er anvendt til etablering af ekstra hold på regionsskolerne.

Regionsskolerne er ”filialer” af brancheskoler i en anden by etableret for at øge tiltrækningen og mindske frafaldet på skolerne under skoleophold på erhvervsuddannelserne.

3.1.10 Stipendier og børnetillæg

Der er afsat midler til en øget bevilling på uddannelsesstøtteområdet i tråd med den forventede volumenforøgelse på uddannelserne, eksempelvis det ekstra hold på sundhedshjælperuddannelsen,

3.1.11 Erhvervsuddannelsesområdet (skolebyggeri)

De afsatte midler anvendt til en delfinansiering af udvidelse af *Sanaartornermik Ilinniarfik*, Bygge- og Anlægsskolen, i Sisimiut.

Sanaartornermik Ilinniarfik er oprindeligt opført i 1977 som en håndværker-skole. Skolen rummer i dag udover erhvervsuddannelser også en række højere uddannelser som den arktiske ingeniøruddannelse, gymnasiale suppleringskurser, teknisk gymnasium (HTX) samt en flere voksen- og efteruddannelsesaktiviteter.

3.1.12 Kollegiebyggeri

Midlerne herunder er forbrugt til køb af kollegier i *Qaqortoq*

Den forøgede uddannelses- og kursusvolumen giver behov for større kapacitet på uddannelsesinstitutioner og flere boliger. Kollegiekøbet i *Qaqortoq* er et led i at forøge kollegiemassen med etablering og ombygning i blandt andet *Ilulissat*, *Aasiaat*, *Tasiilaq* og *Upernavik*.

3.2. Resultaterne

Det er naturligvis ikke muligt at henføre alle opnåede resultater alene til Sektorprogrammet. Uddannelsesplanen og den stærke fokusering på uddannelse har i høj grad været medvirkende årsag hertil.

Nedenstående er derfor resultatet af en samvirkende proces, hvori Sektorprogrammet har spillet sin rolle.

3.2.1 Stigning i antallet af personer der tager kompetencegivende uddannelse

Som det fremgår af ”Afrapportering af status på sektorprogrammet og den ekstraordinære uddannelsesindsats (uddannelsesplanen)” i forbindelse med Landstingssamling forår 2008⁸ kommer der stadig flere i gang med en uddannelse. Det totale antal aktive studerende er således steget med knap 13 % fra 2005 til 2007.

Særligt på ungdomsuddannelserne har der været en mærkbar stigning i antallet af færdiggjorte uddannelsesforløb, nemlig på over 22 % fra 2005 til 2007.

Flere aktive på uddannelserne skyldes både et større optag og et mindsket frafald⁹. I forhold til aktivitetsniveauet er frafaldet faldet fra 24 % i 2005 til 22 % i 2007.

⁸ Dateret den 2. april 2008

⁹ Frafaldsbekæmpelse udgør en væsentlig del af Uddannelsesplanens initiativer

Følgende tabeller illustrerer hvorledes ambitionen om en stigning i antallet af personer, der tager kompetencegivende uddannelse er opfyldt¹⁰.

Antallet af studerende og elever på erhvervsuddannelserne og de studieforberevende uddannelser er steget gennem alle årene. Samlet ser billedet således ud:

Tabel 1: Studerende og elever i gang med en ungdomsuddannelse

År	2005	2006	2007
Total	1925	2077	2178
Erhvervsuddannelser	1098	1246	1313
Studieforberevende uddannelser	827	831	865

Samlet set er der sket en stigning på 13 %.

Ansøgningerne til erhvervsuddannelserne er imidlertid faldet siden sidste år:

Tabel 2: Ansøgere til erhvervsuddannelserne

År	2005	2006	2007
Ansøgere til erhvervsuddannelserne		1223	1189

Faldet må antages bl.a. at være en følge af en forbedret vejledningsindsats, hvor de unge hjælpes til at søge uddannelser, som de har kompetencer og opfylder kravene til. Et fald kan således være en naturlig følge af, at antallet af studerende stadig stiger, som det indtil videre er tilfældet (se tabel 3 nedenfor).

Også antallet af færdiguddannede på ungdomsuddannelserne er steget i perioden. Det totale antal er steget med 22 %:

Tabel 3: Dimittender på ungdomsuddannelserne

År	2005	2006	2007
Total	420	464	513
Erhvervsuddannelser	247	251	292
Studieforberevende uddannelser	173	213	221

Antallet af praktikpladser har været ret stabilt i perioden (ca. 1100 i alle årene). Det ser imidlertid ud til¹¹ at antallet af praktikpladser i høj grad er bestemt af antallet af kollegiepladser for de unge, hvorfor netop byggeindsatsen spiller en stor rolle her. På baggrund af praktikpladsundersøgelsen er der blevet gennemført en mere detaljeret undersøgelse af kollegiekapaciteten¹².

Der har været gennemført uddannelse af voksenlærlinge på Bygge- og Anlægsområdet siden 2004. Fra 2008 vil også andre brancheområder etablere disse uddannelser.

¹⁰ Tallene stammer fra ”Afrapportering af status på sektorprogrammet og den ekstraordinære uddannelsesindsats (uddannelsesplanen), Landstingssamling forår 2008”

¹¹ Praktikpladsundersøgelse, marts 2008, der også peger på f.eks. flere delepraktikordninger og et tættere samarbejde med brancheskolerne.

¹² Udkast til Status på landets samlede kollegiemasse samt skolernes vurdering af fremtidigt behov, april 2008

Som beskrevet er der således en aktivitetsstigning, hvilket både kan skyldes indsatsen for at få flere i uddannelse og indsatsen for at mindske frafaldet.

Ovenstående aktivitetstal sættes ikke i forhold til befolkningsudviklingen. Således er tallene ikke relateret til fødselsårge eller årge af afgangselever fra folkeskolen. I den fremtidige strukturovervågning vil man kunne lave en sådan sammenligning og således se, hvor stor en andel af en årge, der går videre i uddannelsessystemet. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at en stor andel af de aktive i uddannelsessystemet er betydeligt ældre end folkeskolens afgangselever, da de ikke er startet på uddannelsen umiddelbart efter folkeskolens afslutning. En årgeopgørelse er dog yderst relevant, da målet jo netop er, at øge andelen betydeligt af unge, der fortsætter direkte i det videre uddannelsessystem efter folkeskolen.

3.2.2. Forbedrede rammevilkår

Sektorprogrammets støtte til forbedring af rammevilkår har primært været anvendt til

- IKT og e-læring
- Bygninger

IKT og e-læring

I et samfund, der har så stor en geografisk udstrækning, så store behov for uddannelse, og samtidig mangel på kvalificerede lærere, er det nærliggende at udnytte de muligheder der ligger i anvendelsen af ny informationsteknologi – herunder at anvende e-læring til supplerung af traditionel undervisning og uddannelse.

Siden 2004 har derfor et antal uddannelsesinstitutioner¹³ samarbejdet om e-læring i projektet E-forum. Projektet har i perioden 2005-2007 modtaget støtte fra Sektorprogrammet. Bevillingen blev anvendt til finansiering af skolernes udviklingsprojekter samt til drift af fælles e-læringsværktøjer og drift af projektsekretariat.

Der er i efteråret 2007 blevet gennemført en ekstern evaluering af E-forum¹⁴. Evalueringen viser, at projektet har skabt en udbredt tilslutning til en vision om, at e-læring er uomgængeligt i Grønland. Det er en vision, der deles af elever, lærere og ledelse på de involverede skoler.

Med projektet er der blevet skabt en fælles organisation omkring e-læring på brancheskolerne, som giver ledelsespersoner og lærere mulighed for at mødes og udveksle synspunkter på og erfaringer med e-læring, herunder at udvikle fælles strategier for arbejdet med området. Projektet har desuden udviklet en læringsplatform med værktøjer, som skolerne i forskellig grad har anvendt i forbindelse med deres projektarbejde.

Projekterne har startet en udvikling, der langt fra er færdig, men som har givet konkrete resultater som at (Ibid.):

¹³ ATI, Fiskeindustriskolen, i *Maniitsoq*, *Niuernermik Ilinniarfik*, Handelsskolen, i *Nuuk*, samt på *Sanaartornermik Ilinniarfik*, Bygge- og Anlægsskolen i *Sisimiut*.

¹⁴ Evaluering af E-forum – rapport fra evaluering af samarbejdet om udvikling af e-læring i Grønland, november 2007

- ”skolerne i dag har uddannelses tilbud til målgrupper, som de tidligere havde svært ved at nå
- man i dag kan holde kontakt med elever i faser af uddannelserne, som før indebar stor risiko for frafald (praktikperioder og/eller perioder mellem tilstedeværelsesmoduler)
- at man i perioder mellem tilstedeværelsesmoduler kan arbejde aktivt med at understøtte forankring af nye kompetencer i elevers/deltageres hverdag (fx i forbindelse med sprogundervisning)
- at elever i nogle fag og nogle uddannelser bruger it i undervisningen på campus på en måde, som giver dem vigtige e-læringskompetencer, og som i det hele taget introducerer en højere grad af fleksibilitet i undervisningen”.

I tilknytning til projektet er der skabt yderligere udvikling i form af norges deltagelse i et projekt om kommunikationsbarrierer i forbindelse med levering af e-læring på fjerne steder¹⁵ eller om efteruddannelse af lærere.

Projektet har således tydeliggjort at e-læring er en vigtig forudsætning for at skabe den nødvendige mængde af kvalificeret undervisning i Grønland, men også at der er mange ting at tage sig i agt for:

- Ledelsen skal engageres i arbejdet med e-læring
- Arbejdet skal organiseres så e-læring bliver en integreret del af læringsmiljøet
- Der skal skabes bedre forståelse for hvad e-læring og fleksibel læring kan bruges til i forhold til forskellige målgrupper
- Perspektiv og fokus på den fortsatte udvikling af e-læring og de nødvendige kompetencer skal fastholdes og udbygges
- Dialog med brugergrupper om fleksibel uddannelse skal etableres
- Lærerkompetencer i relation til fleksibel, it-støttet uddannelse skal udvikles
- Skolernes netforbindelser skal forbedres

Projektet har på den anden side været et helt nødvendigt led i opbygningen af en interesse for og en kompetence i anvendelsen af e-læring i Grønland.

Bygninger

Midlerne fra Sektorprogrammet har i stor udstrækning været afsat til skolebyggeri og kollegiebyggeri.

Med det omfattende behov for udvidelser af eksisterende skoler, bygning af nye og udvidelsen af den samlede kollegie-kapacitet har Sektorprogrammet naturligvis ikke kunnet finansiere det hele.

Midlerne er som tidligere nævnt brugt til:

- Delfinansiering af udvidelse af *Sanaartormik Ilinniarfik*, Bygge- og Anlægsskolen, i Sisimiut. Skolen blev oprindeligt opført i 1977 som en håndværker-skole. Skolen rummer i dag udover erhvervsuddannelser også en række højere uddannelser som den arktiske ingeniøruddannelse, gymnasiale suppleringskurser, teknisk gymnasium (HTX) samt flere voksen- og efteruddannelsesaktiviteter.

¹⁵ Det såkaldte COMBAR projekt i et samarbejde mellem Grønland, Danmark, Island, England og Finland (www.combar.gl)

- Køb af kollegier i *Qaqortoq*. Den forøgede uddannelses- og kursusvolumen giver behov for større kapacitet på uddannelsesinstitutioner og flere boliger. Kollegiekøbet i *Qaqortoq* er et led i at forøge kollegiemassen med etablering og ombygning i blandt andet *Ilulissat*, *Aasiaat*, *Tasiilaq* og *Upernavik*.

Byggeri, og dermed forbedring af rammerne for uddannelse og udvikling, har stor bevågenhed også efter Sektorprogrammets afslutning. Der er således brugt kr. 96,2 mio. i 2007 og der er afsat 114,2 mio. på finansloven 2008 til skolebyggeri, skoleudvidelse, køb og byggeri af øget kollegieplads.

3.2.3 Ny status for brancheskolerne

Fra Direktoratet for Arbejdsmarked og Erhvervsuddannelsers afrapportering i Landstingssamlingen i efteråret 2006 fremhæves følgende:

”Generelt kræver indsatsområderne en aktiv medvirken fra både den offentlige og den private sektor. Dette indebærer også, at en øget uddannelsesmæssig indsats ikke alene sker fra oven i form af central planlægning i Hjemmestyret. Indsatsen skal være efterspørgselsorienteret, og nye tiltag bør derfor ske i dialog med virksomhederne og også i en vis udstrækning foregå på virksomhederne. Samtidig skal den konkrete undervisning i høj grad forankres på landets egne uddannelsesinstitutioner, så processen undervejs sikrer en højnelse af det faglige niveau. Det er afgørende, at mulighederne for at styrke vore egne uddannelsesinstitutioner ikke går tabt. Desuden skal uddannelsesinstitutionerne sikres nutidige og målbare styringsredskaber, og endelig skal erhvervslivets indflydelse i endnu højere grad sikres på udformningen og tilrettelæggelsen af uddannelserne”

Fra direktør Palle Frederiksens præsentation den 27. oktober 2006¹⁶ om fremtidens brancheskoler fremhæves følgende:

- *Brancheskolerne står overfor nye udfordringer i fremtiden. Disse vil kræve fleksible og mobile skoler, som er i stand til smidigt og hurtigt at tilpasse sig de skiftende krav og behov, som præger et samfund i forandring.*
- *En ny styrelsesordning skal give skolerne de nødvendige redskaber til håndtering af fremtidens udfordringer. Styrelsesordningen skal danne den ramme, som skal sikre, at skolerne også i fremtiden kan tilbyde relevante uddannelser af høj kvalitet og på et højt fagligt niveau.*
- *En væsentlig del af den nye styrelsesordning er mere selvstyre til den enkelte brancheskole.*
- *Brancheskolerne skal have mere ansvar og flere kompetencer for i højere grad selv at kunne være initiativrige og løsningsorienteret. De skal selv præge deres fremtidige udvikling – både på kort og lang sigt.*
- *Den øgede selvforvaltning vil give brancheskolerne større frihedsgrader i opgaveløsningen, samtidig med at den vil pålægge skolerne større ansvar for opfyldelsen af de fastsatte mål.*
- *Det er SIIPs forventning, at etableringen af den nye styrelsesordning skal ske i et tæt samarbejde med de enkelte brancheskoler.*

¹⁶ <http://iloblog.wm-online.dk/www?Home&post=6>

I løbet af 2007 har der således været gennemført tre konferencer med repræsentanter fra alle brancheskoler og departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Erhvervsuddannelser – i samarbejde med danske konsulenter.

Landsstyret har besluttet at arbejdet fortsætter med henblik på at etablere det nødvendige lovgrundlag fra 1. januar 2009 til at etablere brancheskolerne som såkaldt ”selvstændige offentlige institutioner”.

Det er endvidere besluttet at nedsætte fire arbejdsgrupper til varetagelse af de forskellige opgaver i processen.

Resultatet antages således at blive en ny status for brancheskolerne, som indebærer at de fremover skal ledes af bestyrelser med tæt tilknytning til arbejdsmarkedet for på den måde at føre til bedre relationer mellem skoler og den private sektor, mere markedsorientering i skolernes udbud og deraf følgende bedre muligheder for kompetenceudvikling i forhold til virksomhedernes faktiske behov.

3.2.4 Realkompetencekurser

Kun omkring 1/3 af den potentielle arbejdsstyrke i Grønland har en kompetencegivende uddannelse. Udover indsatsen for at få flere unge i gang med en uddannelse, er realkompetence indsatsen igangsat for at opkvalificere den eksisterende gruppe af ufaglærte.

Budgettet for 2007 viser hvorledes midler til dette formål er fordelt på tre forskellige aktivitetsområder:

Tabel 4: Forbrug vedr. Piareersarfiiit centre og realkompetencekurser 2007

Initiativer	Forbrug 2007
Mine og entreprenøruddannelsen	1,8
Realkompetencekurser på landsplan	9,2
Forøgelse af <i>Piareersarfiiit</i> -kvoten	15,0
I alt	26,0

Et helt afgørende element i gennemførelsen af kompetenceudvikling – både for unge og for voksne er de såkaldte *Piareersarfiiit* centre.

Piareersarfiiit er kommunale vejlednings- og introduktionscentre m.h.p.:

- Vejledning om uddannelse og ansøgning til uddannelser
- Vejledning om arbejde og jobsøgning
- Arbejdsformidling
- Kompetenceudvikling, kurser og efteruddannelse
- Kontakt mellem lærlinge og praktiksteder

Pr. 1. oktober 2006 blev der etableret sådanne centre i alle kommuner.

Resultatet af indsatsen er, at:

- Der er sat fokus på uddannelsen af vejledere, ligesom der udarbejdes undervisningsmaterialer til *Piareersarfiiit*

- Der er udbudt og gennemført realkompetencekurser m.h.p. at uddanne ufaglært arbejdskraft til erhverv, hvor der er mangel på arbejdskraft, og hvor der er sikret varig beskæftigelse. Kurserne er modulopbyggede for at kunne tilpasses den enkelte deltager. Et IT-system er blevet implementeret på brancheskolerne (som afholder kurserne) med henblik på at sikre de ufaglærte dokumentation for deres arbejds erfaring og kvalifikationer.

Endelig er der i 2005-2006 gennemført et forløb for ufaglærte i samarbejde med Royal Greenlands Academy (se også afsnit 3.1.5).

Gennemførelsen af realkompetencekurser kom først rigtig i gang i 2007. Systemet med *Piarsersarfiit* centrene skulle først køres i gang.

Resultaterne foreligger her i form af antal kursusuger, hvor der har været gennemført realkompetencekurser fordelt på forskellige områder:

Tabel 5: Kursusuger på realkompetencekurser

År	2005	2006	2007
Afholdte kursusuger i alt		2	957
Socialområdet			339
Levnedsmiddelområdet			412
Butik			136
Bygge- og anlæg			16
Sprog			40
Fiskeindustri			14

Hertil kommer den fortsatte kompetenceudvikling af personale på *Piarsersarfiit* centrene:

Tabel 6: Kompetenceudvikling for *Piarsersarfiit* medarbejdere

År	2005	2006	2007
Kurser for ansatte i <i>Piarsersarfiit</i>		2	5
Antal kursister fra <i>Piarsersarfiit</i>		54	88

Det antages at effektiviteten vil blive yderligere øget i 2009 når ansvaret for *Piarsersarfiit* centrene overtages af de fire nye stor-kommuner.

3.2.5 Faglige miljøer

Der er allerede etableret samarbejde med faglige miljøer i flere sammenhænge, bl.a. Grønlands Universitets samarbejde med danske universiteter, grønlandske brancheskoler samarbejde med danske erhvervsskoler osv.

Sisimiut er ramme om et af de mere omfattende samarbejder, der involverer Danmarks Tekniske Universitet (specifikt ARTEK) og Bygge- og Anlægsskolen i *Sisimiut*. I tilknytning hertil er der etableret en ingeniøruddannelse i arktisk teknologi, som forudsætter ophold, undervisning og praktisk arbejde i Grønland og undervisning i Danmark, og der forskes i forskellige arktiske forhold som bygge- og anlæg, vejbyggeri, vandforsyning, affaldshåndtering, råstofudnyttelse, solenergi osv.

Den stærke fokusering på uddannelse (Uddannelsesplanen og Sektorprogrammet) har i høj grad været med til at stimulere interessen for arktisk teknologi – bl.a. gennem støtte i forbindelse med det ovenfor omtalte byggeri på Bygge- og Anlægsskolen i *Sisimiut*.

Andre faglige miljøer er skabt og vedligeholdes løbende i tilknytning til Sektorprogram og Uddannelsesplan. Det gælder bl.a. Grønlands Handelsskoles (*Nuuk*) samarbejde med danske Akademier vedr. KVVU-uddannelser i 1) International Handel og Markedsføring, 2) Økonomi og Ressourcestyring samt 3) IT, Grønlands Handelsskoles (*Qaqortoq*) udbud af ny uddannelse i Tourism Management i *Qaqortoq*¹⁷ og det gælder etableringen af *Pisortatut Ilisimatusarfik*, Ledelsesakademiet i Grønland, der netop blev skabt for at sikre gode forbindelseslinjer mellem uddannelse og virksomheder. Akademiet blev etableret i forbindelse med Sektorprogrammet for uddannelse og erhvervsudvikling og med egen bestyrelse.

Ledelsesakademiet søger at samle de bedste udviklings- og uddannelsesforløb med udgangspunkt i den grønlandske hverdag, men med inspiration fra international forskning og uddannelse samt internationale forløb.

Ledelsesakademiet samarbejder med Grønlands Handelsskole i *Nuuk*, med Ledelsesakademiet på Århus Købmandsskoles, med Center for Ledelse og har kontakter med udenlandske ledelsesmiljøer, bl.a. Henley Management College.

Dele af aktiviteterne gennemføres ved hjælp af E-forum (se afsnit 3.2.2.), hvilket både medvirker til at øge IT-kompetencen hos de involverede aktører og gør det muligt at kommunikere uafhængigt af tid og sted.

¹⁷ En akademiuddannelse baseret på Service økonom uddannelsen og med speciale i turisme

4. Erhvervsudvikling

Erhvervsudvikling er det andet af de to hovedindsatsområder, der støttes af Sektorprogrammet. Hele ideen med den samlede indsats er at udvikle Grønland til en mere selv bærende økonomi, som ikke udelukkende hviler på fiskeri, men i høj grad også omfatter turisme, udvinding af råstoffer – herunder måske både aluminium og olie - samt udnyttelse af naturlige ressourcer som f.eks. vand og forarbejdning af råstoffer i form af smykker, pelsværk, skind m.v.

Afsnittet omfatter:

- Kort beskrivelse af de aktiviteter, der direkte kan henføres til Sektorprogrammet (afsnit 4.1.)
- En beskrivelse af de resultater, der er opnået, og som ikke direkte kan henføres til Sektorprogrammet, men som uden tvivl har været påvirket heraf (afsnit 4.2.)

4.1. Budget og forbrug af midler

I afsnit 4.1. beskrives budgettet og forbrugte midler, direkte relateret til Sektorprogrammet, og som vedrører de aktiviteter, der vedrører erhvervsudviklingsområdet.

Budgettet og de forbrugte midler ser således ud:

Erhvervsudviklingsaktiviteter (i 1.000 kr.)			2005		2006		2007	
Nr.	Hovedkonto		FL	Regnsk.	FL	Regnsk.	FL	Regnsk.
8	10.13.11	Kontante udgifter til aktieselskaber	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
9	27.01.06	Brandingsstrategi	1.500	1.468	2.000	1.940	2.000	1.862
10	50.01.12	Beredskab – algegifte i kammuslinger	800	752	200	82	-	-
11	64.10.20	Brugerdrevne erhvervsfremmeaktiviteter	3.200	3.188	3.300	3.253	3.300	3.485
12	64.10.22	Eksport af vand og is fra Grønland	4.500	4.556	4.500	4.474	4.500	4.383
I alt			25.000	24.964	25.000	24.749	24.800	24.730

Nedenfor beskrives kort de aktiviteter, som direkte kan henføres til Sektorprogrammet 2005-2007.

4.1.1 Kontante udgifter til aktieselskaber

I forbindelse med moderniseringen af erhvervsfremmestrukturen har Landsstyret i 2005 omdannet erhvervsudviklingsselskabet Sulisa A/S til et ventureselskab, Greenland Venture A/S, med det overordnede formål, at der på forretningsmæssige vilkår kan stilles kapital til rådighed for

virksomheder og projekter indenfor alle erhvervsområder, dvs. landbaserede erhverv, turisme samt fiskeri- og råstofsektoren.

Der er mulighed for en samlet set større risiko ved kapitalanbringelse, herunder større engagement i hvert selskab, der investeres i, end tidligere praktiseret. Dermed er kravet til selskabets kapitalgrundlag større. Selskabet skal stille tålmodig og risikovillig kapital til rådighed på forretningsmæssige vilkår.

Ventureselskabet investerer i virksomheder, der driver erhverv i Grønland, eller har generel interesse for Grønland, hvor det vurderes:

- At det fremtidige forretningspotentiale er økonomisk bæredygtigt.
- At det vil være muligt at afhænde kapitalandelene indenfor en nærmere aftalt tidshorisont med et afkast væsentligt over den gældende markedsrente for mellemlange investeringer.

Greenland Venture A/S' investeringer er langsigtede. Målet med at investere er, at Greenland Venture A/S efter en årrække skal kunne afhænde sin andel i virksomheden med gevinst. Det kan f.eks. ske ved, at aktierne sælges til de øvrige aktionærer, til ledelsen, eller til en anden virksomhed.

Greenland Venture A/S tilbyder følgende former for finansiering:

- Kapitalindskud
- Ansvarlig lånekapital
- Garantistillelse.

Midlerne fra sektorprogrammet indgår i Greenland Venture A/S' samlede investeringsmidler og er således ikke behæftet med særlige krav om afrapportering, ud over hvad der fremgår af selskabets årsrapport.

Der er 20 associerede virksomheder, hvor Greenland Venture A/S deltager i ledelsen gennem bestyrelsesposter. Der er ved udgangen af 2007 investeret ca. 80 mio. kr. i de associerede virksomheder.

Greenland Venture A/S har investeret i følgende brancher:

- Håndværk
- Turisme
- IT
- Fiskeindustri
- Værftsindustri
- Detailhandel
- Bryggerivirksomhed
- Fødevarer virksomheder

Det er endnu for tidligt at vurdere effekterne af Greenland Ventures investeringer, da disse er langsigtede. Enkelte af de virksomheder, der er investeret i har dog allerede nu udviklet sig til succesfulde eksportvirksomheder.

4.1.2 Brandingstrategi

Brandingstrategien er i perioden blevet startet og organiseret, og er nu udviklet til en international PR- og markedsføringsplatform. I projektet deltager en række hjemmestyreejede virksomheder sammen med Hjemmestyret. Projektet har til formål at promovere Grønland og grønlandske produkter, kultur og investeringsmuligheder på udvalgte internationale markeder med udgangspunkt i opfattelsen af, at markederne stort set intet kender til Grønland og de muligheder, der kan tilbydes.

Udviklingen af Branding Greenland er i fortsat udvikling, men ser ud til at have nået en stabil form.

De afsatte midler er blevet anvendt til at implementere strategien, mens virksomheder herefter er inviterede til deltagelse i samarbejde og samfinansiering for at øge budget og handlemuligheder.

Der er brugt energi og ressourcer på at organisere Branding Greenland og derved gøre samarbejdet struktureret og levedygtigt. Der er underskrevet en aftale mellem de deltagende parter (Landsstyremedlemmet for Finanser og Udenrigsanliggender, Landsstyremedlemmet for Erhverv samt direktørerne for Royal Greenland, *Kalaallit Niuerfiat* (KNI), Air Greenland og Grønlands Turist- og Erhvervsråd – senest er Royal Arctic Line tiltrådt), og der er fastlagt en organisationsplan og forretningsorden, ligesom arbejdet styres efter årlige budgetter/marketingsplaner.

Midlerne er i første omgang blevet anvendt til at identificere grundlaget for Branding Greenlands arbejde. Der er i samarbejde med branding-konsulenter udarbejdet et sæt værdier (Origin, Pristine, Rough, Spirit og Grand), som udgør Grønlands selling points og i bund og grund skal associeres med Grønland på udenlandske markeder. Ligeledes er der udarbejdet et logo, der skal afspejle eksklusivitet og skabe genkendelighed, symbolisere det fantastiske lys, som er karakteristisk for Grønland.

Dertil er der udarbejdet en række materialer eller basiselementer, der i tekst og billedindhold afspejler værdierne og det eksklusive ved Grønland.

Endelig er der udarbejdet en hjemmeside - www.greenlandexpo.com - der løbende udvikles og søgemaskineoptimeres. Hjemmesidens formål er at give korte informationer om Grønland og ellers være portal for udenlandske forretningsforbindelser og via et intranet fungere som forum for Branding Greenland gruppen og samarbejdspartnere.

Branding Greenlands hovedfokus har været eksportfremstød og events i udlandet arrangeret i regi af Branding Greenland, idet de deltagende virksomheder og andre virksomheder i øvrigt under Branding Greenlands paraply samlet kunne præsentere Grønland i forretningsøjemed og kulturelt. Dog har Branding Greenland erfaret, at der er mere "value for money" ved at satse på PR frem for events, ligesom PR og redaktionel omtale giver mere troværdighed frem for annoncering, der i øvrigt er et væsentligt dyrere alternativ.

Således er det nuværende fokus i Branding Greenland promovning af Grønland gennem PR. Til dette er der kontraheret med PR-bureauer på fokusmarkederne. Disse skal levere forskellige PR-ydelser på deres markeder og i bund og grund tilsikre, at de rigtige journalister og medier får de gode historier om Grønland, der så viderebringes til de rigtige målgrupper på fokusmarkederne via artikler og udsendelser. PR-bureauerne virker også som pressekontorer på deres markeder, og kan således hele tiden lokalt være fokusmarkedets presse behjælpelig med information og afklaring.

Andre PR-redskaber er presserejser, hvor udvalgte journalister fra udvalgte medier sendes til Grønland, hvilket efterfølgende skal sikre redaktionel omtale i de respektive medier. Der arbejdes med at sikre, at indholdet af presserejserne er så kvalitetssikrede som muligt. Ligeledes kan arrangeres små presseevents på fokusmarkederne, hvilket PR-bureauerne også afvikler.

Brandingstrategien og de underliggende aktiviteter – afsluttede som igangværende – vurderes at have bidraget til at opfylde retningslinjerne for Sektorprogrammet.

Branding Greenland er i sig selv en fornyelse. Det har skabt et tilsyneladende vedholdende samarbejde mellem de store virksomheder, der samtidig også har skullet bidrage finansielt og med mandetimer. Det har medført en hidtil ukendt koordinering af markedsføringsarbejde, og samarbejdet i sig selv har affødt flere samarbejder – herunder markedsførings samarbejde mellem Air Greenland og Grønlands Turist- og Erhvervsråd i forhold til USA og et produktudviklingsprojekt mellem Air Greenland og Royal Greenland. Således er der direkte og indirekte effekter af Branding Greenland-samarbejdet, der alle forventes at bidrage til væksten i det grønlandske erhvervsliv – både hos individuelle virksomheder, men også generelt efterhånden som kendskabet til Grønland øges.

Sektorprogrammet har haft en afgørende effekt for udviklingen af Branding Greenland. Uden de første skridt fra Hjemmestyret og de tilhørende hjemmestyremidler ville samarbejdet sandsynligvis ikke have fået den positive start, som det har haft.

Branding Greenland har skabt en platform omkring Grønlands styrkepositioner, hvor eksportorienterede virksomheder kan få bedre mulighed for at skabe opmærksomhed om Grønland, de grønlandske virksomheder og deres produkter. Platformen gøres også synlig indadtil, hvorved Branding Greenland skaber øget opmærksomhed om eksport hos det grønlandske erhvervsliv.

Alt i alt vurderes Branding Greenland at være en succesrig indsats under Sektorprogrammet. Der arbejdes på at gøre Brandingstrategien til et varigt offentlig-privat samfinansieret samarbejde med det fælles formål, at promovere Grønland til gavn for det brede grønlandske erhvervsliv og den grønlandske økonomi.

4.1.3 Algegifte i kammuslinger

Bevillingen i 2005 og 2006 er hovedsagligt brugt til indkøb af udstyr til at udtage vandprøver, samt udstyr til analyse af disse. En del af bevillingen er også blevet brugt til uddannelse af det personale der skal analysere prøverne.

Både i 2005 og 2006 er der foretaget prøveudtagning, som alle har påvist indhold af algegifte. Det har endnu ikke været muligt at få igangsat et årligt fastlagt prøveudtagningsprogram, men der arbejdes stadig på implementering heraf.

4.1.4 Brugerdrevne erhvervsfremmeaktiviteter

Bevillingen til brugerdrevne erhvervsfremmeaktiviteter er fordelt på flere forskellige aktiviteter:

- Klippe-kortsordning,
- opbygning af hjemmeside,

- afholdelse af MindLaps og
- opbygning af to innovationshuse.

Klippekortsordning

Der er oprettet to klippekortsordninger, der administreres af Grønlands Turist og Erhvervsråd. Et basalt klippekort og et eksport/ innovations-klippekort, hvor iværksættere og mindre virksomheder med hjælp fra klippekortene kan få specialiseret rådgivningsbistand hos f.eks. revisorer, brancheskoler mm.

Brugen af klippekortssystemer har været følgende:

- I 2005 blev der tildelt 43 basale klippekort og 4 eksport klippekort.
- I 2006 blev der tildelt 79 basale klippekort og 7 eksport klippekort
- Pr. 30. november 2007 er der tildelt 94 basale klippekort og 3 eksport klippekort.

Overordnet vurderes det, at ordningen er en stor gevinst for iværksættere og mindre virksomheder og således medvirker positivt til at understøtte formålet med Sektorprogrammet.

Opbygning af hjemmeside

En del af bevillingen har været brugt til finansiering af to hjemmesider, en udadvendt side om Grønland og det mange muligheder (www.greenland.com) og en side, der primært henvender sig iværksættere og virksomheder (www.inussuk.gl). Begge sider er i høj grad med til at styrke det offentlige/private samspil og hjælpe virksomheder og iværksættere.

Afholdelse af MindLaps

Gennem hele sektorprogrammets forløb, har der været afholdt adskillige MindLaps, med forskellig fokusområder.

Eksempelvis blev der i 2005 afholdt et MindLap om udnyttelse af moskusokse, herunder kød, uld og horn. Og i 2006 er der blevet fokuseret målrettet på udvikling af nye fødevarer til eksport. Udvikling af fødevarer fra ide til målrettet produkter er en længerevarende proces og det er endnu for tidligt at vurdere, hvilke direkte og indirekte effekter de enkelte MindLaps har haft, men GTE er bekendt med, at der er skabt netværk mellem relevante aktører også uden for Grønland.

Det vurderes, at MindLaps på sigt vil have en betydning, hvorfor Landsstyret har besluttet at afsætte midler til videreførelse af disse i de kommende år.

Opbygning af to innovationshuse

I løbet af 2005 blev der oprettet to innovationshuse, innovationshus for fødevarer i Maniitsoq og Innovationshus for byggeri, energi og miljø i Sisimiut. Innovationshusene skulle drives i et samspil med private aktører og gennem direkte kontakt til brugerne. Således kan iværksættere f.eks. opnå produktudviklingsstøtte eller klip fra klippekortsordningen til betaling af innovationshusene for udviklingsomkostninger mm.

Aktiviteter de sidste par år er brugt på at få etableret et netværk, få indkøbt en lang række materiel og mange ressourcer er blevet anvendt til at få husene i gang via en resultatkontrakt mellem husene og Hjemmestyret.

Innovationshusene har dog ikke opnået den forventede kontakt til potentielle iværksættere og virksomheder, og innovationshusene har derfor haft svært ved at få driften til at hænge sammen.

Hele Innovationssystemet er i denne tid ved at gennemgå en forandring. Der arbejdes i øjeblikket på at få de to huse slået sammen til et stærkt innovationshus og hensigten er, at der fremover skal etableres mindst fire videns- og innovationsmiljøer, hvor innovationshuset i tæt samarbejde med brancheskoler og erhvervslivet, skal sørge for, at der gennem disse videns- og innovationsmiljøer skabes optimale rammer for iværksættere og innovatører. Målet er således at få skabt en tættere kobling mellem innovationssystemet og den overordnede erhvervsfremmestruktur.

4.1.5 Eksport af Grønlandsk is og vand

Erhvervsfremmeprojektet vedr. eksport af Grønlandsk is og vand løber fra 2005 til udgangen af 2008. Landstinget har således bevilget 4.5 mio. kr. i 2008 ud over den bevilling, der var øremærket i forhold til Sektorprogrammet. Erhvervsfremmeprojektets aktiviteter er således først planlagt endelig afsluttet med udgangen af 2008.

I 2005 og 2006 er bevillingen hovedsagligt blevet brugt på at undersøge is- og vandlokaliteter langs Grønlands vestkyst. Således har Rambøll og GEUS undersøgt adskillige lokaliteter med det resultat, at der kan sættes spørgsmålstegn ved, om der inden for de undersøgte lokaliteter findes steder, der kunne være interessante i forhold til kildevandsproduktion. Der findes midlertidigt mange søer, som kunne være interessant i forhold til eksport af bulkvand, såfremt vandet undergår rensning samt at indlandsisen ser ud til at opfylde de krav, der stilles til drikkevand.

I 2007 er der oprettet et sekretariat, der både skal håndtere og servicere henvendelser i forhold til eksportmuligheder af grønlandsk is og vand, samt udføre direkte opsøgende investorafrdækning. I forbindelse med dette er der blandt andet oprettet en hjemmeside www.iceandwater.gl som gennem projektet vil udbygges med materiale, når dette fremkommer. Der er ligeledes udarbejdet markedsundersøgelser i henholdsvis USA og Japan. Der viser sig i den forbindelse et klart billede af, at indlandsisen i sig selv har en branding-værdi.

Eksport af is og vand fra Grønland-projektet har i sig selv skabt meget interesse om udnyttelse af Grønlandsk is og vand. Landsstyret gav således i foråret 2007 udnyttelsestilladelse til Greenland Spring Water ApS, der arbejder med et projekt af en sådan størrelse, at der på længere sigt kan blive tale om etablering af 30-60 arbejdspladser. Derudover er der en del andre projekter i støbeskeen og Hjemmestyret behandler for tiden en ansøgning om udnyttelse af indlandsis til eksport.

Det vurderes derfor, at projektet indtil nu har haft en positiv effekt i forhold til at skabe interesse for et nyt erhvervsområde, og der forventes yderligere interesse i de kommende år. Det forventes, at der er mindst 2-3 eksporterende virksomheder inden udgangen af 2009.

4.2. Resultaterne

Indsatserne, som de fremgår af budgettet har naturligvis en effekt. Det gælder ikke mindst når man ser disse indsatser i forbindelse med Uddannelsesplanen og med den store interesse for uddannelse og erhvervsudvikling, der præger det grønlandske samfund i disse år.

I det følgende beskrives kort nogle af de resultater, der ikke uden videre kan henføres til Sektorprogrammet, men som alligevel antages at være stærkt påvirket heraf.

Det drejer sig om:

1. Antallet af nye virksomheder i perioden 2005-2007
2. Resultaterne af satsningen på turisme
3. Resultater vedr. erhvervsfremme og den såkaldte erhvervsfremmestruktur
4. Kompetenceudviklingen

I det følgende beskrives resultater på de nævnte områder.

4.2.1. Antal nye virksomheder

Antallet af nye virksomheder i perioden 2005-2007 er et udtryk for effekten af ikke bare Sektorprogrammet med bestemt også Uddannelsesplanen og det stærke fokus på erhvervsudvikling i Grønland i det hele taget. Det kan skitseres således:

Tallene i nedenstående skema er hentet fra Skat og bearbejdet. De viser, at der er skabt 1108 nye virksomheder i perioden, men at 49 er lukket igen inden udgangen af 2007.

Ud af den samlede mængde af aktive (og registrerede) virksomheder pr. 31/12 2007 på 3672 er der således skabt 1059 i perioden 2005-2007.

Det betyder, at ca. 29 % af alle de aktive virksomheder, der er registeret hos Skat, er skabt i netop denne periode.

I det følgende angives virksomhederne i nogle hovedkategorier. Det skal dog nævnes, at der kan være stor forskel på virksomhederne både i størrelse og type, selvom de her er placeret i den samme hovedkategori. De kategorier der er anvendt er dem, der anvendes af Skat i deres register. Det har ikke været muligt at få tal fra Det Grønlandske Erhvervsregister (GER).

Antallet af ny-registrerede virksomheder ser således ud:

Erhverv	Antal	Bemærkning
Fiskeri, landbrug og opdræt	122	fiskeri 101
Forarbejdning		
mine og råstof	4	
kød og fisk	18	
næringsmidler	6	
tekstil, beklædning	16	28
Publikationsvirksomhed	12	
Fremstilling		
maskiner, motorer	6	
juveler	2	
andet	4	12
Vandforsyning	4	
Bygge og anlægsvirksomhed		
tømrervirksomheder	36	
VVS	20	
maler	20	
andet	58	134
Auto salg og reparation	17	
Engroshandel og agenturer	41	
Detailhandel	137	døgnkiosker 29, gaveartikler 22
Reparationsvirksomhed	3	
Hoteller og restauranter m.v.	58	
Transport	103	taxaer 77
Turisme	30	turistguides 20
Udlån, investering, forsikring	11	
Ejendomme, salg, udlejning	43	
Udlejning	12	
Konsulenter kontor, IT m.v.	26	
Videninstitutioner, rådg. og analyse	71	virksomhedsrådg. 34
Rengøring	59	
Forretningsservice	36	tolke oversættere 22
Undervisning	13	
Læger, tandlæger, psykologer m.v.	19	
Dag- og døgninstitutioner	5	
Foreninger, legater	6	
Kloak og renovation	13	
Foreninger		
faglige (arbgivere og fagforen)	7	
forlystelse, oplysning m.v.	15	22
Kunst og formidling	17	
Idræt, klubber og foreninger	9	
Servicevirksomhed forbrugere	36	frisører 10, anden service 22
Uoplyst	9	
Virksomheder i alt	1108	
Lukket igen i perioden	49	
Aktive virksomheder startet i perioden	1059	

4.2.2. Turisme

Landsstyret ønsker, at turismesektorens samfundsøkonomiske betydning øges markant inden for de næste år, og i højere grad bliver en bærende søjle i Grønlands økonomi. I den anledning er der udarbejdet en 'National Turismestrategi 2008 - 2010'¹⁸,

Sivert K. Heilmann skriver her, at:

”Landsstyret betragter turismeerhvervet som et vigtigt væksterhverv, som indenfor bæredygtighedens begrænsninger fortsat har et stort vækstpotentiale. Landsstyret er bevidst om, at et voksende turismeerhverv udover at give spændende nye muligheder for befolkningen, også kan medføre uhensigtsmæssigheder for både naturen og befolkningen, eksempelvis i form af øgede slitage omkring attraktionerne i vor natur. Det skal vi være opmærksomme på og undgå”.

Der er sat mål op for denne udvikling:

Antal turister	2005	2006	2010
Antal overnatninger	111500	141000	178000
Antal krydstogtpassagerer	16500	22000	32000
Turister fra andre lande end Danmark		42300	65800
Turister udenfor højsæsonen		74700	106800

Tallene for 2010 er planlagte tal, mens tallene for 2005 og 2006 er faktiske tal.

Der er endvidere opsat nogle bærende principper for udviklingen: 1) bæredygtighed, 2) bedst mulig udnyttelse af kapaciteten, 3) lokal forankring, 4) gode rammebetingelser, 5) offentligt-privat samspil og 6) tilpasning til efterspørgslen.

Forudsætningerne for at få det til at fungere er angivet som:

- Hensigtsmæssig infrastruktur – primært afgørelser vedr. lufthavne, deres kapacitet og beliggenhed
- Kompetenceudvikling og arbejdsmarked – opbygning af nødvendige og tilstrækkelige kompetencer i et samspil mellem brancheskoler, Hjemmestyret og GTE
- Produktudvikling – fastholdelse af nuværende turister og tiltrækning af nye grupper
- Markedsføring – herunder Branding Grønland (se afsnit 4.1.2.)
- Organisation – om roller og ansvar og om den etablerede erhvervsfremmestruktur

Dette arbejdes der allerede med, og det vil være nødvendigt at fortsætte med det i de kommende år. Der er flere eksempler på at der allerede arbejdes ganske professionelt på turisme-området. F.eks. at Grønlands Turist- og Erhvervsråd i 2007 blev kåret som bedste udenlandske turistkontor af den danske rejsebranche, og at der er etableret såkaldte turistoperatører som netop satser på at få flere udenlandske turister til Grønland.

¹⁸ Kan ses på www.gte.gl

4.2.3. Erhvervsfremme og erhvervsfremmestrukturen

Resultater i 2007

Der er næppe tvivl om, at der har været ydet en stor indsats for at fremme erhvervsudviklingen i Grønland i den periode Sektorprogrammet dækker (se øvrige afsnit i afsnit 4).

Resultaterne fra 2007 viser noget om hvad der er gang i. Resultaterne var bl.a. at:

- GTE blev hædret som bedste udenlandske turistkontoret i Danmark (som nævnt ovenfor)
- Den vigtige evaluering af erhvervsfremmestrukturen blev gennemført
- Der blev udarbejdet en turismestrategi for 2008-2010
- Samarbejdet mellem de nationale aktører (bl.a. GTE) og de regionale blev styrket
- Samarbejdet mellem GTE og Air Greenland (i en formaliseret form) sikrer, at Grønlands fælles satsning på USA får de bedste betingelser
- Den fortsatte satsning på ”Branding Grønland”, der består af et strategisk markedsføringssamarbejde mellem Royal Greenland, Air Greenland, Udenrigsdirektoratet, KNI og GTE, og som blev påbegyndt i 2006.
- Gratis rådgivning om eksport som følge af en samarbejdsaftale med Danmarks Eksportråd, der via GTE tilbyder gratis rådgivning om eksportforberedelse.
- Efter at hjemmestyret underskrev det såkaldte ”Memorandum of Understanding” med Alcoa¹⁹ om en mulig aluminiumsaftale er Greenland Developments status ændret til et aktieselskab direkte under Landsstyrets sekretariat i stedet for som hidtil at være et datterselskab af Grønlands Turist og Erhvervsråd
- Retningslinjerne for erhvervsfremmepuljen *Nukiit*²⁰ er blevet revideret, så der er bedre mulighed for også at opnå støtte fra EU i forbindelse med transnationale projekter.

Støtte fra *Nukiit* gives primært til virksomheder og iværksættere indenfor landbaserede erhverv. Det primære formål med puljen er regional udvikling og lokal forankring, og der kan søges tilskud til:

- Etablering af tværkommunale fællesfunktioner
- Flerkommunale destinationssamarbejder
- Profilering og branding af regioner
- Turist-infrastrukturel udvikling
- Produktudvikling af nye produkter og aktiviteter herunder som del af modtagerapparatet
- Miljøbeskyttelse og -forbedringer
- Kompetenceudvikling - eksempelvis fælles afholdelse af regionale seminarer, udveksling af erfaringer og viden i regionale netværk.
- Netværksdannelse - dannelse af netværk med erhvervsfremmeformål regionalt og nationalt.
- Udvikling af innovation og knowhow - dvs. viden opnået gennem forsknings- og innovationsprojekter, der kan anvendes erhvervsudviklingsmæssige sammenhænge.
- Deltagelse i internationale programsamarbejder

¹⁹ <http://www.aluminium.gl/content/dk>

²⁰ *Nukiit* kan yde støtte til formål som regional udvikling og lokal forankring, såsom tværkommunale fællesfunktioner, flerkommunale destinationssamarbejder, udvikling af modtageapparat, produktudvikling, konceptudvikling, miljøforbedringer og kompetenceudvikling.

Der er således både skaffet resultater og forudsætninger for øget erhvervsudvikling. Et af instrumenterne hertil er den såkaldte Erhvervsfremmestruktur, der blev udviklet i 2004 og sat i kraft i 2005. Både innovationssystemet og erhvervsstøtteordningerne er blevet evalueret i 2007. Det samme gælder selve Erhvervsfremmestrukturen²¹.

Erhvervsfremmestrukturen er i princippet tre-delt med 1) et nationalt niveau (GTE og Greenland Venture), 2) et regionalt niveau (tværkommunale erhvervsfremmeinitiativer) og 3) et lokalt (kommuner og lokale erhvervsråd). Som det fremgår af evalueringsrapporten (Ibid.) har den i det store hele fungeret godt:

- Der er skabt flere virksomheder (se mere detaljeret i afsnit 4.2.1.)
- Brugerservicen får ingen negative bemærkninger
- Rådgivningsindsatsen er i det store hele tilfredsstillende. Dog ser det ud til at indsatsen i forhold til iværksættere og små virksomheder har taget for meget tid fra GTE, som herefter måske har haft for lidt tid til at tage sig af de større sager²².
- Fordelingen af rådgivningsindsatsen mellem GTE, Greenland Venture og banker, revisorer og andre rådgivere har fungeret fint
- Brugerne er tilfredse med de rådgivende og støttende organisationers indsats
- Den kommende kommunal-reform (med fire stor-kommuner) antages at være en fordel i forhold til erhvervsfremmeindsatsen. Den hidtidige kommunale indsats har i for stor udstrækning været koncentreret om beskæftigelsesindsats mere end erhvervsfremme
- Koordineringen og styringen af indsatsen har været for utydelig, hvilket i noget udstrækning ser ud til at hænge sammen med travlhed i direktoratet²³
- Erhvervsfremmestrukturen vurderes ikke at være tilstrækkelig til at kunne håndtere såkaldte stor-skala projekter – i hvert fald vil det forudsætte en ekstra indsats i kommunerne for at give GTE mere tid til de store opgaver (Ibid.)

GTE udtaler selv i en leder i forbindelse med udgangen af 2007, at de kommende år vil være koncentreret om:

- Udmøntningen af turismestrategien samt optimering af erhvervsudviklingsarbejdet.
- En styrkelse af netværkssamarbejdet med samarbejdspartnerne til fælles bedste for Grønland - ikke mindst rettet mod det internationale område, hvor der ligger mange uudnyttede muligheder.
- En fokus på medfinansiering fra internationale programmer, åbning af det amerikanske og andre nye store markeder samt kompetenceudvikling og præcisering af Grønlands krav i forbindelse med udenlandske selskabers etablering i Grønland.

²¹ Hovedrapport. Evaluering af erhvervsfremmestrukturen. November 2007

²² Årsagen ser ud til at være at kommunerne, i de fleste tilfælde, ikke har kunnet løse opgaven

²³ Også direktoratsstrukturen i Hjemmestyret er ændret og ansvaret ligger nu i Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Erhvervsuddannelse

4.2.4. Kompetenceudvikling

Ud over den kompetenceudviklingsindsats der er beskrevet i afsnit 4.1. sker udviklingen af kompetence i tilknytning til erhvervsfremmeindsatsen også på andre måder.

Dette hænger sammen med skabelsen af nye erhvervsområder, med det forhold at flere udenlandske virksomheder antagelig vil komme til og dermed skabe både jobs og muligheder for etablering af underleverandørvirksomhed m.v. Det hænger også sammen med GTEs store optagethed af turisme og innovation og de kompetencer, der skal skabes for at kunne håndtere udfordringerne i forbindelse hermed.

I den sammenhæng etableres der f.eks. kompetenceudviklingskurser i samarbejdet mellem GTE og brancheskolerne. Eksempler i 2007 er:

- Kursus for virksomhedsledere med henblik på at gøre dem opmærksomme på de muligheder der ligger i forbindelse med udenlandske virksomheders etablering i Grønland, bedre styring af egen virksomhed, etablering af netværk osv. Kurset er gennemført i samarbejde med *Niuernermik Ilinniarfik* (Grønlands Handelsskole) og Århus Købmandsskole
- Kursus for personer, der påtænker at starte egen virksomhed, overtage en virksomhed eller har startet/overtaget en virksomhed for nyligt. Kurset sigter mod at afklare den kommende iværksætter på en lang række forskellige punkter, således at kursisten opnår et bedre grundlag for at træffe beslutninger i forbindelse med opstart af egen virksomhed. Kurset gennemføres i samarbejde med *Niuernermik Ilinniarfik, Nuuk*.
- Flere kurser til iværksættere, som gennemføres for folk, der ”..går rundt med en iværksætter i maven”. Kurserne omfattede emner som forretningsidé, idéudvikling og -analyse, kommunikation, markedsføring, økonomistyring og regnskabsforståelse.
- På turisme-området er bl.a. gennemført et by- og destinationskursus for turistguides, der blev gennemført i et samarbejde mellem *Ilinniarfik Sillit*, turistbranchen og Hjemmestyret. Hertil kommer den uddannelse i Tourism Management, der udbydes af *Niuernermik Ilinniarfik*, Grønlands Handelsskole i *Qaqortoq* (se også afsnit 4.1.)

En særlig form for kompetenceudvikling foregår gennem GTEs etablering og vedligeholdelse af hjemmesiden *Inussuk*²⁴ hvor alle interesserede tilbydes råd og vejledning om iværksætteri.

Hertil kommer rådgivningsvirksomheden (afsnit 4.2.3.), der tilbydes af GTE vedr. erhvervsfremme, turisme og produktudvikling, og af Greenland Venture vedr. de finansielle aspekter heraf. I tilknytning hertil tilbydes økonomisk støtte fra GTE til erhvervsfremme fra erhvervsfremmepuljen *Nukiit* og til produktudvikling i forbindelse med turisme og landbaserede erhverv fra puljen vedr. ”Produktudvikling og TAT-produktudvikling”, og der tilbydes støtte i form af venturekapital fra Greenland Venture²⁵

²⁴ www.inussuk.gl

²⁵ www.venture.gl

5. Konklusion

Generelt set tyder det på, at Sektorprogrammet har haft en betydende indflydelse på uddannelse og erhvervsudvikling i Grønland. Både fordi den har bidraget økonomisk, men bestemt også fordi den har sat fokus på nogle centrale områder i en sådan udvikling.

På uddannelsesområdet har der især været fokus på de såkaldt strategiske områder og på etableringen af de nødvendige forudsætninger for den nødvendige udvikling.

Som tidligere nævnt er det svært at isolere Sektorprogrammets indflydelse i en periode, hvor der i hele Grønland har været stor fokus på området og hvor der samtidig har været gennemført en række aktiviteter i forbindelse med Uddannelsesplanen.

Om det er Uddannelsesplanen eller indsatsen i forbindelse med Sektorprogrammet der er årsagen kan ikke uden videre udledes, men den ønskede indsats i Sektorprogrammet synes at være blevet tilgodeset. Det gælder bl.a.:

- Flere voksenlærlinge
- Stigning i antallet af personer der tager en kompetencegivende uddannelse
- Forbedrede rammevilkår i form af edb, udstyr og bygninger i forbindelse med ungdomsuddannelser, erhvervsuddannelser og voksenlærlinge
- Øget samvirke mellem den offentlige og den private sektor i forbindelse med kompetenceløft
- Øget indsats vedr. generel kompetence i forbindelse med iværksætter og innovation
- Faglige miljøer af højt niveau bl.a. i samarbejde med relevante danske eller udenlandske institutioner

Også Sektorprogrammets ønsker til indsatsen vedrørende erhvervsudvikling ser ud til at være lykkedes ganske godt:

- Der har fundet en betragtelig vækst i antallet af virksomheder (ca. 29 % af alle virksomheder i Grønland er skabt i netop den periode)
- Der er skabt rådgivningstilbud både på nationalt, regional og lokalt niveau, og der er helt tydeligt lagt vægt på at støtten primært skal gives til turisme og landbaserede erhverv – og gerne erhverv med eksportpotentiale. Det er dog for tidligt at afgøre om de ny-skabte virksomheder netop kan opfylde disse forhåbninger
- Der er etableret et system, der fokuserer på innovation og iværksætter, og der er rådgivningsbistand til rådighed for iværksættere. Der arbejdes dog stadig på at forbedre systemet – bl.a. ved at etablere et egentligt innovationscenter i stedet for de to innovationshuse, og der arbejdes på at gøre især de lokale rådgivere (kommunerne) bedre til at varetage erhvervsudviklingsopgaven
- Der er skabt muligheder for at finansiere lovende projekter – både i form af venture-kapital og i form af støtte til erhvervsfremme (*Nukiiit*) og/eller udvikling af nye produkter til både turisme og landbaserede erhverv (puljen vedr. Produktudvikling og TAT-produktudvikling)
- Der er både igangværende aktiviteter og planer om etablering af strategiske viden- og udviklingsmiljøer. Især ARTEK-miljøet i samarbejdet mellem Danmarks Tekniske Universitet og Bygge- og anlægsskolen i *Sisimiut* er værd at lægge mærke til. Det samme gælder Ledelsesakademiets og Handelsskolens bestræbelser på at udvikle kompetencer i

forhold til turisme, innovation og ledelse – i samarbejde med såvel danske som andre udenlandske institutioner.

Selvom der stadig er nok at udvikle og forbedre i forbindelse med uddannelse og erhvervsudvikling i Grønland må man sige, at Sektorprogrammet har ydet et betragteligt bidrag til et Grønland på vej mod en ganske ny og anderledes erhvervsstruktur og en mere selv bærende økonomi. Sektorprogrammet har således utvivlsomt medvirket til ”...at skabe fundamentet for fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv, så målet om en mere selv bærende økonomi fremmes.

Bilag

Bilag 1: Aftale mellem regeringen og Grønlands landsstyre om sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling”

Bilag 2: ”Kommissorium for styregruppen vedrørende sektorprogrammet og den ekstraordinære uddannelsesindsats”

Finansministeriet og Grønlands landsstyre

København den 4. marts 2004

Aftale mellem regeringen og Grønlands landsstyre om sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling

1. Parterne er enige om at prioritere midler til et sektorprogram med henblik på at styrke uddannelse og erhvervsudvikling i Grønland, som foreslået af Fællesudvalget for erhvervsudvikling i Grønland og indeholdt i den grønlandske selvstyrekommissions betænkning.
2. Midlerne til sektorprogrammet kommer fra en årlig omprioritering af 50 mio. kr. af bloktilskudsmidlerne i perioden 2005-2007.
3. Sektorprogrammet skal medvirke til at skabe fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv for at understøtte målet om en mere selv bærende økonomi, jf. bilag.
4. Hjemmestyret er programansvarlig for, at sektorprogrammet opfylder de retningslinjer, som parterne er blevet enige om.
5. Midlerne fra sektorprogrammet skal være identificerbare på Landstingets finanslove, så det fremgår, hvilke initiativer der finansieres via sektorprogrammet.
6. Som del af sektorprogrammet sørger hjemmestyret og Finansministeriet for, at der i forbindelse med udløbet af programmet foretages en ekstern evaluering af, hvorvidt sektorprogrammet har medvirket til at skabe fundamentet for fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv, så målet om en mere selv bærende økonomi fremmes.

For regeringen

For landsstyret

Thor Pedersen

Josef Motzfeldt

Bilag: Retningslinjer for sektorprogrammet

Den under punkt 2 i bloktilskudsaftalen omtalte omprioriterede bevilling anvendes af hjemmestyret til et sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling.

Målsætninger for sektorprogrammet:

Sektorprogrammet skal medvirke til at skabe fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv for at understøtte målet om en mere selv bærende økonomi.

Sektorprogrammets formål er todelt:

- For det første skal programmet medvirke til at skabe grundlaget for uddannelsesprojekter, som kan tilføre erhvervslivet og samfundet i øvrigt øget innovation og fornyelse.
- For det andet skal programmet medvirke til at skabe fundamentet for udviklingsprojekter i virksomheder, bl.a. til omstilling mod større markedsorientering, og til igangsætning af nye, innovative virksomheder mv.

For den 3-årige periode under ét fordeles midlerne fra sektorprogrammet nogenlunde ligeligt mellem sektorprogrammets to hovedformål.

Midlerne fra sektorprogrammet anvendes til nye projekter og initiativer, således at der kun i begrænset omfang er overlap med allerede eksisterende projekter og initiativer.

Uddannelsesområdet

Et af de væsentligste problemer på uddannelsesområdet i forhold til erhvervslivet er den store andel af arbejdsstyrken, der alene har en grundskoleuddannelse. Det overordnede formål med sektorprogrammet er, at reducere den andel af arbejdsstyrken der ikke har en kompetencegivende uddannelse eller anden kvalificerende uddannelse og dermed på sigt øge selvforsyningen af arbejdskraft i Grønland.

Derfor skal indsatsen både rettes mod efteruddannelse af den nuværende arbejdsstyrke, blandt andet via voksenlærlingeuddannelser og mod at øge den andel af en ungdomsårgang, der tager en kompetencegivende uddannelse. Samlet set skal flere gennemføre ungdoms-, erhvervs- og efteruddannelserne, og kompetenceniveauet skal hæves i virksomhederne.

Dette skal sektorprogrammet bidrage til ved at forbedre rammevilkårene for uddannelse, og dermed øge produktionen og produktiviteten på uddannelsesområdet, primært gennem investeringer i rammerne for uddannelse, eksempelvis edb, udstyr og bygningskapacitet i relation til ungdoms- og erhvervsuddannelsesområdet samt voksenlærlingeuddannelserne.

Samtidig forudsættes det indeholdt i programmet, at den offentlige og private sektor sideløbende går sammen om at løfte indsatsen for at øge kompetenceniveauet i arbejdsstyrken og i virksomhederne. Der skal desuden ske en indsats for at integrere undervisning omkring generel kompetence i iværksætter og innovation på forskellige niveauer i uddannelsessystemet. Sektorprogrammet skal medvirke til at sikre faglige miljøer af højt niveau bl.a. via samarbejde med relevante danske eller andre udenlandske institutioner på området.

Erhvervsudvikling

Når det gælder den mere direkte erhvervsudvikling er målsætningen, at hjemmestyret fra 2005 moderniserer erhvervsfremmestrukturen med fokus på et styrket offentlig-privat samspil mellem Hjemmestyret, kommunerne, uddannelsessektoren, erhvervsudviklingsinstanser og virksomhederne.

Den fremtidige struktur, herunder sektorprogrammet, skal bidrage til at opnå vækst i antallet af virksomheder, der

- går fra at være hjemmemarkeds- til eksportorienterede,
- søger at indbygge ny viden i sine produkter eller serviceydelser,
- kan tage konkurrencen op om hjemmemarkedet og herigennem skabe øget dynamik i det grønlandske erhvervsliv, og
- kan bidrage til at skabe en erhvervsstruktur, der ikke er ensidigt afhængig af udviklingen inden for selve fiskeriet.

Sektorprogrammet skal dermed være med til etablere mere specialiserede rådgivningstilbud og give iværksættere og virksomheder adgang til specialviden.

Programmet skal endvidere bidrage til at give bedre muligheder for at finansiere forberedelse og udvikling af lovende erhvervsprojekter for herigennem at kunne opnå en efterfølgende traditionel fremmedfinansiering. Grønlandsk venture-kapital bør derfor være et af de midler, som den nye erhvervsfremmestruktur kan tilbyde for at skabe den nødvendige dynamik.

Der kan endvidere være behov for anvendelse af sektorprogrammidler i forbindelse med etablering af strategiske viden- og udviklingsmiljøer med relation til Grønlands naturlige styrkepositioner. Sådanne miljøer kan eksempelvis opbygges omkring enkelte af brancheskolerne, typisk i samarbejde med relevante danske eller andre udenlandske institutioner. Programmet skal kunne understøtte denne proces, som kan betyde indgåelse af nye samarbejdsaftaler, og videreudvikling af eksisterende.

Kommissorium for styregruppen vedrørende sektorprogrammet og den ekstraordinære uddannelsesindsats

Baggrund

Trods de sidste 30 års omfattende udbygning af det grønlandske uddannelsessystem viser det sig, at kun omkring 40 procent af en grønlandsk ungdomsårgang gennemfører en kompetencegivende uddannelse. Set i et fremtidsperspektiv er dette en yderst betænkelig udvikling, idet den lave uddannelsesfrekvens vil skabe en stor restgruppe af langtidsledige ufaglærte, som socialt og økonomisk vil udgøre en stor belastning for landets begrænsede ressourcer. Endvidere vil den utilstrækkelige uddannelsesproduktion gøre det svært for erhvervslivet at tackle globaliseringens udfordringer, fordi det i endnu højere grad end for nuværende, vil blive nødvendigt at tilkalde udefrakommende arbejdskraft.

Landsstyret indgik derfor i marts 2004 en aftale med den danske regering om etablering af et sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling. Aftalen udmøntes i Finanslovene for 2005 – 2007, men indsatsen påbegyndtes allerede i anden halvdel af 2004 med etableringen af en strukturpolitisk pulje.

Efterfølgende har Landsstyret yderligere forstærket indsatsen ved afsættelse af ekstraordinære midler på finanslovene, og i Politisk-Økonomisk Beretning for 2005 blev det anbefalet at omprioritere op mod 400 millioner kroner om året til en ekstraordinær uddannelses- og opkvalificeringsindsats frem til 2013.

I den nuværende finanslov for 2007 er bevillingerne til indsatsområdet som følger:

	FL 2006	FL 2007	BO 2008
Sektorprogram for Uddannelse og Erhvervsudvikling	25,0	25,0	*50,0
Udmøntet til ekstraordinære uddannelsesinitiativer	46,0	135,6	186,3
Ramme i alt	71,0	160,6	236,3

*afventer endnu fordeling på uddannelses og erhvervsudviklingsområdet

Der nedsattes i 2004 en tværdirektoral arbejdsgruppe med opdrag dels at beskrive og dokumentere behovet for en ekstraordinær uddannelsesindsats, og dels med opdrag at fremkomme med specifikke og målrettede forslag til udmøntning af ovenstående midler. Arbejdsgruppen fremlagde efterfølgende sine konklusioner for landsstyret i rapporten "Fremgang gennem uddannelse og kompetenceudvikling". I rapporten blev udfordringen beskrevet, og der blev opstillet 25 initiativer, hvis gennemførelse over det næste årti samlet set vil medføre et massivt uddannelses- og kompetenceløft for personer i den erhvervsaktive alder.

Projektets stadig større omfang, det være sig både fagligt og økonomisk, nødvendiggør en styregruppeforankring på direktørniveau.

Formål

Styregruppens formål er at foretage det overordnede tilsyn med og koordinering af alle initiativerne i uddannelsesindsatsen, herunder afledte tiltag, som etablering af de kommunale vejlednings- og introduktionscentre, med udgangspunkt i de af Landstinget, Landsstyret samt Landsstyremedlemmet for uddannelse udstukne uddannelsespolitiske retningslinier. I forhold til det overliggende politiske niveau skal styregruppen:

- Give Landsstyret og Kanukoka regelmæssige faglige og økonomiske statusrapporteringer på projekterne
- Rådgive Landsstyret og Kanukoka om indsatsen, herunder eventuelt behov for nødvendige justeringer
- Sikre at der til hver samling i Landstinget sker en systematisk afrapportering om fremdrift og forslag til afhjælpning af eventuelle barrierer for fremdriften i projekter
- Indarbejde eventuelle uddannelsespolitiske og erhvervspolitiske ændringer i delprojekterne.

I forhold til det underliggende projektniveau skal styregruppen:

- Igangsætte og følge op på projekter
- Foretage en løbende koordinering af initiativerne
- Hvis påkrævet, foretage rådgivning og sparring med de enkelte delprojekter
- Når påkrævet formidle information om uddannelsesinitiativ til borgere, presse og Landsting.

I forhold til de eksterne interessenter (arbejdsmarkedets parter, Kompetenceudviklingsrådet, underliggende uddannelsesinstitutioner samt medierne) skal styregruppen sikre gennemførelse af:

- Regelmæssige statusorienteringer/-møder
- Formidling af de eksterne interessenters forslag/synspunkter til projekterne
- Informationsformidling til medierne.

Styregruppens sammensætning

Styregruppen har følgende medlemmer:

- Direktøren for Direktoratet for Arbejdsmarked & Erhvervsuddannelser (SIIP) (formand)
- Direktøren for Direktoratet for Kultur, Uddannelse Forskning & Kirke (KIIP)
- Direktøren for Erhvervsdirektoratet
- Direktøren for Økonomidirektoratet
- Direktøren for Familiedirektoratet
- Direktøren for Sundhedsdirektoratet
- Direktøren for Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Landbrug
- Direktøren for Råstofdirektoratet
- Direktøren for Kommunernes Landsforening

Tilforordnede:

- Afdelingschefen for Afdelingen for Erhvervsuddannelser (SIIP)
- Afdelingschefen for Udviklingsafdelingen (KIIP)
- Grønlands Statistik (orientering og deltagelse ad hoc)

Herudover kan styregruppen ved behov tilforordne repræsentanter, når dette findes relevant. SIIP varetager sekretariatsfunktionen for styregruppen.

Der kan desuden nedsættes en arbejdsgruppe, der efter styregruppens ønske arbejder videre med specifikke aktuelle emner forud for styregruppens beslutningstagen.

Tids- og handlingsplan:

Der afholdes møde i styregruppen efter behov, dog mindst én gang i kvartalet. Sekretariatet udsender mødeindkaldelse. Dagsorden og materiale til ordinære møder skal fremsendes til styregruppen senest én uge før mødet. Projektet forventes at løbe i to faser frem til år 2020. Dette kommissorium erstattes af et nyt ved første fases afslutning med udgangen af 2012.

Økonomi:

Fremgår af finansloven for 2007. Ændringer i det samlede projekts økonomiske og faglige forudsætninger må forventes.

Baggrundsmaterialer:

Aftalen om sektorprogram om uddannelse og erhvervsudvikling mellem den danske stat og Grønland.

Rapporten "Fremgang gennem Uddannelse og Kompetenceudvikling"

Landstingets forslag til uddannelsesplan

De halvårslige afrapporteringer på uddannelsesplanen til Landstinget

Politisk-Økonomisk Beretning 2004, 2005, 2006 og 2007.

Palle Frederiksen

Direktør - SIIP